

dr hab. Bartosz Mucha
Wydział Projektowania
SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny
Ul. Chodakowska 19/31
03-815 Warszawa

Warszawa 20.04.2022

RECENZJA

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Alicji Patanowskiej sporządzona w związku z przewodem doktorskim pod tytułem *Nowe rzemiosło. Badania nad materiałem ceramicznym i wiedzą ucieleśnioną jako punkt wyjścia dla rozważań nad pracą projektową i artystyczną w XXI wieku*. W dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki prowadzonym przez Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu.

Promotorka: prof dr hab. Katarzyna Koczyńska-Kielan

Promotorka pomocnicza: dr Ewa Klekot

Niniejszą recenzję sporządziłem na podstawie dostarczonego mi zestawu dokumentacji zawierającego:

1. Opis dzieła doktorskiego: *Nowe rzemiosło. badania nad materiałem ceramicznym i wiedzą ucieleśnioną jako punkt wyjścia dla rozważań nad pracą projektową i artystyczną w XXI wieku*.
2. Dokumentacja działalności artystycznej tom I
Dorobek artystyczny 2010-2022
Prace artystyczne 2010-2022
3. Dokumentacja działalności popularyzatorskiej sztuki, organizacyjnej i dydaktycznej
Publikacje 2010-2022
Działalność organizacyjna i popularyzatorska sztuki i dizajnu 2010-2022
Dorobek dydaktyczny 2017-2022

4. Ponadto: Opinia promotorki prof. dr hab. Katarzyny Koczyńskiej-Kielan w związku z postępowaniem doktorskim pani Alicji Patanowskiej przeprowadzonym przez Akademię Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu.

INFORMACJE O KANDYDATCE

Alicja Patanowska Studiowała na Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, na Wydziale Ceramiki i Szkła kierunku Wzornictwo. Po uzyskaniu dyplomu licencjata, pierwszego stopnia artystycznej edukacji wyższej, kontynuowała naukę na tej samej uczelni, uzyskując następnie dyplom magistra na specjalności Projektowanie Ceramiki w 2011 roku. W czasie studiów, w latach 2008-09, spędziła rok akademicki na stypendium w ISIA we Włoszech. Po zakończeniu drugiego stopnia edukacji akademickiej w Polsce rozpoczęła dwuletnie studia magisterskie na Royal College of Art w Londynie zakończone dyplomem. Również na Wydziale Ceramiki i Szkła.

DOROBEK TWÓRCZY, DYDAKTYCZNY I POPULARYZATORSKI W OBSZARZE SZTUKI

Alicja Patanowska jest laureatką licznych nagród w Polsce i za granicą m.in. Youn Design Instytutu Wzornictwa Przemysłowego, Make me! przyznawanego przez Łódź Design Festival oraz FRANZ Rising Star Award na Tajwanie. Otrzymała również wiele stypendiów twórczych, w tym, w samym tylko 2018 roku: Młoda Polska, stypendium za wybitne osiągnięcia w dziedzinie sztuki – przyznawane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, stypendium im. Jerzego Grotowskiego za wybitne osiągnięcia naukowe dla doktoranta w zakresie sztuki – przyznane przez Prezydenta Miasta Wrocławia oraz stypendium naukowe dla najlepszych doktorantów – Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu.

Doktorantka była uczestniczką imponującej liczby wystaw indywidualnych i zbiorowych w kraju i zagranicą. Organizatorką i uczestniczką wielu sympozjów, konferencji i festiwali. Jej prace były wielokrotnie publikowane w prasie branżowej i opiniotwórczej. Sama też jest autorką trzech tekstów traktujących o sztuce i projektowaniu.

Muzea i galerie chętnie sięgają po jej prace zasilając swoje zbiory w tak prestiżowych instytucji jak chociażby Tate Modern w Londynie czy MoMa w Nowym Jorku.

W ramach studiów doktoranckich na ASP we Wrocławiu Alicja Patanowska mogła zmierzyć się z pracą dydaktyczną jako prowadząca zajęcia, proponująca własny program ćwiczeń dla studentów licencjackich i magisterskich.

OPIS I OCENA PRACY DOKTORSKIEJ - W TYM DZIEŁA ARTYSTYCZNEGO I PRACY PISEMNEJ

Pani Alicja Patanowska w ramach pracy doktorskiej zrealizowała serie działań, których wspólnym mianownikiem jest technologia ceramiczna. Kluczowym zaś zagadnieniem we wszystkich realizacjach wchodzących w skład dzieła doktorskiego jest ruch. Dyskurs związany z wiedzą ucieleśnioną, niejako z tego ruchu wynikającą, podejmują kolejne prace składające się na dzieło doktorskie w postaci następujących realizacji:

1. PRACOWNIA – to performatywne działanie polegające na przeniesieniu pracowni do galerii BWA Design we Wrocławiu w celu ujawnienia i wyniesienia na piedestał procesu powstawania dzieła. Celem działania jest ukazanie procesu tworzenia. Ekshibicjonistyczne przedstawienie intymnej sfery pracowni. To nie tylko wprowadzenie widzów w świat rzemiosła, ale również wszystko to co procesowi twórczemu towarzyszy. Łącznie z momentami odpoczynku, refleksji i zadumy.
2. W PROCESIE – film dokumentujący powstawanie lepionej formy z gliny szamotowej bez jej późniejszego wypalania, którego głównym założeniem jest przeniesienie uwagi z finalnego przedmiotu na proces jego wytwarzania. To trzygodzinny zapis powstawania monumentalnej formy glinianego pojemnika na deszczówkę, mozolnie budowanego za pomocą tzw gruzińskich wałków. Kształt naczynia jest spontanicznym gestem, celowo powstający bez precyzyjnego planu w trakcie lepienia.
3. CZARKI – 70 czarek do picia herbaty wytoczonych na kole, ukazujących kunszt rzemieślniczej pracy. Jej założeniem jest połączenie tradycyjnej formy naczyniowej z dodaniem niepowtarzalnego artystycznego gestu w postaci deformacji rantu czarki,

niezaburzającej kształtu okręgu. Na wystawie doktorskiej w galerii Dizajn czarki zostały zaprezentowane w otwartej gablotce, składającej się z czternastu rzędów mieszczących po pięć czarek, tworząc tym samym dwuipółmetrową wertykalną kompozycję. To imponująca sterylna instalacja wystawiennicza ukazująca pozornie identyczne naczynia. Biel mebla i biel umieszczonych tam przedmiotów pozwala na grę światłocienia, który eksponuje charakterystyczną dla prac autorki powierzchnię, ślad palców podczas toczenia gliny.

4. ASTRAL – kolekcja toczonych terakotowych i porcelanowych form naczyniowych skoncentrowanych na deformacji, pokazująca różnicę między błędem, a kontrolowanym wykorzystywaniem zachowań materiału, odbieranych potocznie za błąd. Na kolekcję składają się dwie grupy: pierwsza wykonana została z terakoty, porowatej czerwonej gliny, którą powszechnie używa się do produkcji donic, cegieł i dachówek. Druga grupa wykonana została z autorskiej masy porcelanowej, z dodanymi do niej niewielkimi ilościami masy szamotowej.

5. STEREO – biała, nieobramowana porcelanowa kompozycja ścienna o wymiarach 70 cm na 250 cm, której celem jest uzmysłowienie nieskończoności autorskiego śladu ręki na toczonyj formie. Kształtki powstały z połączenia dwóch technik: toczenia na kole garncarskim i ręcznego formowania z użyciem drewnianej ramy. Toczone na kole garncarskim walec, z charakterystycznymi śladami palców na powierzchni, poddany jest lekkiej deformacji. Po zdjęciu z toczka zostaje rozcinany i następnie pod odpowiednim kątem wkładany do formy.

6. KAMP – dwadzieścia mniejszych, obramowanych kolorowych kompozycji o wspólnym tytule „Kamp”, o różnej liczbie kształtek, od 1 do 25 sztuk w kompozycji, których celem jest wykorzystanie specyficznych właściwości autorskiej techniki toczenia i pokazanie lekkiej odsłony ceramiki.

Pani Alicja Patanowska, artystka i projektantka, swoją pracę doktorską zarówno w części teoretycznej jak i praktycznej poświęciła osobistym, wieloletnim doświadczeniom jako ceramiczka - rzemieślniczka. Jej badania i refleksje opierają się przede wszystkim na doświadczeniu cielesnym – fizycznej pracy z materiałem, narzędziem i techniką koła garncarskiego. Autorka szczególnie zwraca uwagę na ciało, które uczy się w procesie. Na tytułową wiedzę ucieleśnioną. Interesuje ją zdobywanie wiedzy z udziałem fizycznych

procesów powstających głównie w ruchu naszego ciała. Na opisywane i oceniane dzieło doktorskie składają się ceramiczne artefakty tworzące osobne serie z przynależną im narracją oraz dokumentacją procesu ich wytwarzania. Szczegółowy opis prac i stojącą za nimi idee stanowią główną część doktorskiej rozprawy.

We wstępie pracy pt *Rekonesans teoretyczno - metodologiczny* czytamy m.in. o teorii Merleau-Ponty'ego, który uważa „aspekt możliwościowy natury ludzkiej, za dużo ważniejszy niż zdolność refleksyjna”. Uwaga ta otwiera pole do rozważań o jeszcze innych rodzajach wiedzy: o wiedzy milczącej, wiedzy jawnej i *metis*. Patanowska przytacza tu ważne dla przedstawianej tezy słowa historyka sztuki James Elkinsa: garncarstwo „zawiera w sobie dwa krańcowo odległe dyskursy: najbardziej zawiłą filozofię rzeczy, materii i formy oraz cudownie irracjonalne doświadczenia chwytu, dotyku i widzenia” .

Autorka jest zanurzona w technologii ceramicznej, której oddała się bez reszty. W sposób niezwykle analityczny opisuje swoje doświadczenia zarówno z materiałem jak i warsztatowym zapleczem: kołem garncarskim. Można dojść do wniosku, że doświadczony/a ceramik/ceramiczka są jednym z narzędzi, zwornikiem wieńczącym cały proces i ciężką pracę. Nabywany z czasem kunszt jest niewycenialną wartością. Wiedzy ucieleśnionej, wspomnianej *metis* nie da się zakupić razem z narzędziami i gliną. To lata obcowania i wchłaniania całym ciałem rzemieślniczych umiejętności.

Prezentowane przez Alicję Patanowską dzieła są bardzo rozbudowane i różnorodne. Wpisany jest w nie mózół pracy, entuzjazm i chwile zawahania. Sukcesy ale i nieuniknione porażki nieudanych, pękniętych w piecu ceramicznym wpałów. Za każdą z serii stoi wiarygodna narracja, uzasadniająca taki, a nie inny, wybór obranej ścieżki twórczej. Widać też ciągłą potrzebę poszukiwań twórczych autorki. Z jednej strony widzimy metodyczność pracy, niemal taśmową produkcję czarek. Z drugiej zaś, puszczoną na żywioł monumentalną realizację pojemnika na deszczówkę. To samo tyczy się sposobów wykończenia ceramiki. Może to być sterylne, neutralne białe szkliwo, ceglana surowa powierzchnia lub zupełnie niewykończona, niewypalana praca, gdzie efektem finalnym ma być zapis wideo. To lekkie przeskakowanie pomiędzy różnorodnymi estetykami i środkami wyrazu uznaję za dużą wartość, stanowi o znaczeniu i sile prezentowanych realizacji, a także dowodzi dojrzałości artystycznej twórczyni.

KONKLUZJA

Bogaty dorobek artystyczny i projektowy pani Alicji Patanowskiej ukazuje autentyczną pasję, niezwykłą kreatywność i aktywność twórczą, która ma swoje odzwierciedlenie w jakości prac projektowych i artystycznych, zarówno pod kątem konceptualnym, jak i kunsztu wykonawczego. Ponadto szczegółowa analiza dokumentacji pracy doktorskiej, tak w części teoretycznej z uwzględnieniem programu badawczego, jak i dojrzałej realizacji artystycznej, pozwala na bardzo dobrą ocenę, praca prezentuje bowiem wysoki poziom merytoryczny, konstruowana jest w sposób spójny, oryginalny i profesjonalny. Przygotowane serie obiektów ceramicznych są nowatorskie, głęboko przemyślane i w pełni uzasadnione. Dopełniają tym samym i celnie puentują zawarte w części teoretycznej tezy oraz wnoszą istotny wkład w rozwój sztuki współczesnej. Warte docenienia jest też zwrócenie się ku tradycyjnemu rzemiosłu, które zostało ukazane i wykorzystane w aktualnym duchu i zrozumiałym dziś języku plastycznym.

Popieram wniosek pani Alicji Patanowskiej oraz jej starania o nadanie stopnia doktora w dziedzinie Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki. Tym samym stwierdzam, że praca przygotowana pod opieką promotorską prof. dr hab. Katarzyny Koczyńskiej-Kielan oraz promotorki pomocniczej dr Ewy Klekot, spełnia wymagania stawiane rozprawom doktorskim określone w art. 13. ust.1. ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytułach naukowych.

dr hab. Bartosz Mucha